

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 73.

Vtorik 10. Grudna

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blasniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znese 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da se naročnini denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštne plačati.

Vradne naznanila.

Poziv

na zdravnike, v vojaško zdravniško službo stopiti.

Ker zdravnikov pri armadi manjka in ker je treba, jo ž njimi previditi, je gospodu ministru znotranjih opravil priložnost dalo, mene z v. razpisam od 2. t. m. št. 6446 po najvišjim zaukazu pozvati, na civilne zdravnike te kronovine brez odloga poziv razpisati, v vojaško zdravniško službo stopiti.

Ko tadaj z nazočim ta poziv razpišem, se opert na skušnje poslednjega časa, v katerim je toliko zdravnikov svojo domoljubnost s svojo nevtrudljivostjo pri armadi v vojski in v vojaških bolnišnicah tako slavno pokazalo, svesto nadjam, da bodo tudi zdaj glas domovine slišali in njenim vojakom v pomoč prišli.

De se to po mogočnosti lahko stori in tistim, kateri v vojaško zdravniško službo stopijo, ali se tudi le za čas vojske va-njo zapišejo, o službi in po nje končanju primerne hasni pripravi, je Njegovo Veličastvo dovoliti blagovolilo:

1. De bo verh velika večjih prejemkin, ki so bile z n. v. sklepam od 30. pr. m. vojaškim zdravnikom c. k. armade dovoljene in v Dunajskim časniku 1. Grudna t. l. razglašene, tudi vsaki na kakim cesarskim vseučilišu građuiran ali poterjen zdravnik, kateri se za resen vstop v vojaško zdravniško službo oglasi, in ali le za čas potrebe ali za več časa za vojaško zdravništvo popolnoma priseže, za napravo obleke in zdravniškiga orodja še plačilo poverh prejel, in sicer:

Vsaki doktor ali magister sto in petdeset goldinarjev dobr. denarja, vsaki patron ranočelstva sto gold. dobr. den., in vsakteri, kdor toliko zdravniških vednost ima, da more po obstoječih pravilih vojašk zdravnišk pripomočnik biti, šestdeset gold. dobr. den.

2. De se bo med tistimi civilnimi zdravniki, kateri, brez da bi popolnoma med vojaško zdravništvo stopili, sam za čas v vojaških bolnišnicah službo prevzamejo, doktorjem po tri gold. dobr. den., magistram ali patronam ranočelstva pa en gold. in 30 kr. dobr. denarja na dan plačevalo, potem de se bodo, ako zvunaj svojiga navadniga stanovanja vojaško službo opravljajo, zastonj na mesto svojih opravkov vozili in tam primerno stanovanje dobivali.

3. De se bo pri podelitvi civilnih zdravniških mest na tiste zdravnike posebno gledalo, ki so ali kot pravi vojaški zdravniki v armadi služili, ali pa le kaj časa v vojaških bolnišnicah službo opravljali, dalje, de se bo vsakimu, kateri odslej na novo v vojaško službo stopi, službno mesto v civilnim, ki bi mu bilo morde v času, ko je pri armadi služil, podeljeno, kadar iz vojaške službe stopi, prihranilo.

4. De se bodo izvrstne službe s poslavljenji plačevale, in

5. De bo vdova praviga vojaškiga zdravnika, kateri bi med časom svoje službe in za-

voljo nje umreti vtegnil, pravilni penzion, vdova zdravnika pa, ki samo za plačilo na dan služi, primern leten poboljšek dobivala.

Tisti zdravniki, kateri se hočejo v ta poziv vdati in ali popolnoma v vojaško zdravniško službo stopiti ali pa samo za kaj časa v vojaških bolnišnicah službo opravljati žele, se imajo tadaj pri tukajšni c. k. deželni vojaški komandi ustno ali pismeno oglasiti, in z dokazi, de so za to vgodni, dostojno izkazati.

V Ljubljani 5. Grudna 1850.

Gustav grof Chorinsky l. r.
poglavar.

Poziv

na ljudomile prebivavce Ljubljanskiga glavniga mesta in Krajnske kronovine.

Ker je zavoljo sile sadanjiga časa treba bilo, armado zlo pomnožiti, je tudi posebnih pomočkov za preskerbljenje bolnih vojakov treba.

Med tem, ko je v c. k. ministerstvo znotranjih opravil od 2. t. m. št. 6446 primerno poskerbelo, de je za zdravniško pomoč skerbjeno, je tudi žalja in gorenja bolnih vojakov glavniga mesta in cele kronovine pozovejo, de bi obez, cofanic i. t. d. podarili, de bi se vojaške bolnišnice na vojski s temi rečmi dostojno previdile.

Prepričan, de bodo o taki priložnosti verli prebivavci te kronovine svojo vselej skušeno domoljubnost zopet pokazali, se obernem k vsim blagodušnim človekoljubam in zlasti k dobrodelnim, miloserčnim prebivavkam naše cele kronovine in njeniga lepiga glavniga mesta s prošnjo, imenovane darove za bolne vojake po mogočnosti obilo zberati in jih ali naravnost, ali pa po svojim okrajnim glavarstvu ali po tukajšnim mestnim magistratu c. k. vojaški komandi blagovoljno poslati.

V Ljubljani 4. Grudna 1850.

Gustav grof Chorinsky l. r.
poglavar.

Politiške naznanila.

Omika in izobraženje Slovincov.

(Konec.)

Če se Avstrijske naprave, prihodne učitelje izuriti, kakor smo jih tukej razložili, ptujim permerijo, se vidi, de so ptuje veliko bolj pripravne, ker imajo vse priprave, ki so potrebne, prihodne učitelje v uku in v djanju prav izuriti.

Med ptujimi napravami za prihodne učitelje je prosto semenišče v vasi Krajcingi, po svojim sadu ga soditi, naj pripravniji, ker je navadnih pomankanj prosto in ker, kar je učiteljam, ljudem in deželi želeti, prav po naravi, z nar manjšimi stroški, in nar gotoviši doseže. S čem pa doseže? Omikaje glavo, serce in roke.

Kar je nekaj časa sem, se je že več glasov po cesarstvu slišati dalo, de naj bi se semenišča, prihodne učitelje podučiti, napravile; več njih pa, de naj se za prihodne učitelje vstanovnice napravijo, se jim v pomoč dajo, in de naj pri posamesnih stanujejo. Ti, ki so to svetovali, so si tako mislili. Prihodni učitelji bodo prihodni omikavci družin, bodo sami družinski očetje, bolje je tedaj, de z družinami v posamesnih hišah stanujejo. Ta ni clo prazna, in ko se nar bolj na stroške gleda, lahko premaga.

Ali vsakdanja skušnja uči, de 16—20letni mladenči v družinah še prav živeti ne znajo in tudi primere, ki jo s šoli imajo, ne razume, ter razumeti sploh ne morejo, dokler se detovodskih pravil prav dobro ne naučijo; zraven pa preveč lepega časa se izuriti, zapravijo; zatorej stanovati v posamesnih hišah prihodnim učiteljam dobrega, ki se pričakuje, ne prinese, temveč jim veliko škodi. Prihodne učitelje bolje izuriti, je tedaj v resnici semenišča napraviti potreba. V semeniščih pa je treba, de se prihodnim učiteljam ves poduk in vse da in prisvoji, kar jim je treba, de bodo v sercu čutili, kaj će reči, narodni učitelji

merno in ročno omikati razumeli; zraven pa se ne sme nič kaj takega terpeti, kar bi navadne neprilicnosti semenišč, prazno vseznost, hinavstvo, razklanost itd. seboj prinesli moglo. Semenišče v Krajcingi pri vodanskim jezeru naj bo zgled, ono naj se posnema. Res, bolj ko se duh, ki v njemu vlada, premišluje, bolj ko se pregleduje, kolikošna je njegova dobrotljivost za šolo in hišo; bolj se v sercu želja vnema, de bi tudi v naši deržavi takšne semenišča, učilstvo popraviti in povzdigniti, se napravile in vstanovile.

Takšnemu semenišču za prihodne učitelje je pa najprej velike kmetije treba, de bodo priložnost imeli, v djanju se naučiti, česar jim bo treba, kmete podučiti, de Bog je namreč vsakateremu kraju sveta moč dal, vse pridiriti, kar je za živež potrebnega, če ga človek po njegovi legi, nizkosti ali visokosti obdelovati razume, in tedaj tako seme va-nj seje in tak sad sadi, ki ga navadno podnebje ne tare in zatira. Šola je treba, de ljudi uči zemljo spoznati in obrajtati kakor rudno žilo blagostanja, in se stare navade in predsoda iznebiti: Ta kraj ne rodi ko to ali uno; ne prinese in ne more prinesiti več ko toliko! Šola je treba, de ljudi na duši in na telesu zdravim, jih misliti, delati in pridni biti nagamja; jih uči moči, ki jim jih je Bog dal, prav obracati in vpotrebovati, jih ljudje v resnici biti, in visoke vrednosti, ki jo kakor podoba božja imajo, se zavediti uči in vadi.

V semenišču je dalje treba, de se prihodni učitelji peti, goditi in orglati po pravilih in v djanju tako dobro navadijo, de bodo kakor hitro jim bo učiti početi, serce mladih in starih pri občni službi božji milo in pobožno ganiti zamogli.

Nima se pa v semenišču terpeti, de bi se posvetnega in nespodobnega goditi učilo; de

bi šole po deželi, kakor se je že kje zgodilo, sčasoma ne bile šole godb in kratkočasnic, in de bi učitelji pri svatbah in pri občnih veseljah goditi ne mikalo.

Kar druge predmete poduka tiče, je treba jih početno in ne učeno učiti. Vsako reč je treba natanko in čisto razložiti; vsako reč je treba, de prihodni učitelji sploh in posebej v vsih delih, prav dobro skoz in skoz razume; od vsake reči je treba, de vejo, kako se da v telesni in dušni prid obrniti; vsake reči je treba, de se tako dobro nauče, de jo bodo lahko in ročno v djanje postaviti mogli. Varovati se je pa treba vsakega lepotičja, ki bi razumnosti škodilo.

Poslednič je treba, de se semeniščani v djanskim letu vsak predmet uka po primerni vodbi naprej posamesne učence, po tem pa celo šolo v pričo semeniščnega učitelja učiti vadijo.

Nar večji skerb v semenišču pa ima biti, v sercu semeniščanov pravi strah božji rediti; vse reči in vsi predmeti poduka naj strah božji navdihujejo in množe.

Vodja naj bo zgled modrega hišnega očeta, in naj s semeniščani kakor s svojimi sinovi ljubeznivo in resno ravna. Z mladenči se posebno v sobivališču tako ravnati; in prihodni učitelji se bodo v svojih opravilih tako ravnati navadili; in ko bodo z družino lepo ravnali, se bo cela občina po njih izgledu toliko več vergla, ko bo vidila, de so dobro učeni in odgojeni; zgled ji bojo v vsih rečeh. Takšne semenišča bi šolam dobrih, v pravim duhu izgojenih, prostih, pohlevnih učiteljev dale, in zanemarano ljudstvo bi se v malo letih omikano in izobraženo vidilo.

Takšne semenišča bi pa država napraviti morala.

Stroškov bi tudi toliko ne bilo. Tla na deželi niso toliko drage. Morde bi se kje še našla in pomisla v blagor cerkve ali šole zapuščene našle. Za živež v semenišču bi pa vsak semeniščan nekoliko plačati moral; ko bi se učiteljski stan povzdignil, bi tudi sine bogatih starišev va-nj stopiti mikalo, ne bi več pribežališče takim bilo, ki si drugači živeža prislužiti ne morejo: Zadosti bi pa tudi v vsaki kronovini eno semenišče bilo, več njih bi prihodnih učiteljev lahko enako ne izurilo.

Tudi jaz sem te misli: šolski pripravniki se nimajo preveč reči učiti, alj to, kar se uče, dobro in temeljito; dalej oni se imajo učiti najprej to, kar je potrebno, potem se le, kar je koristno in lepo; oni se imajo tako izuriti, da bojo kmetom in učencem pri vsih rečih, naj zadenejo kmetovanje, alj lepo zadržanje v cerkvi, v vsakdanjem življenju, proti vladi itd. — za lep izgled služili. Bog nas obvari pred vseznanci, pred bahači, in pred razujz-dneži! Ti bi bili toča za naše šole. Omikati se torej morajo v lepe razmeri: Glava serce in roke.

Slednjič mora avstrijska vlada skerbeti:

3. Da bojo učitelji v omiki vedno napredovali.

Slavni učitelj gosp. M. Stojanovič govori svojim bratom učiteljem takole: „Važno je, bratjo mila! in krasno mesto, koje mi v državi zauzimamo, važno posebno vsadašnoj dobi. Nam je izročeno upravljanje, izobraženje in prosvetljenje mladeži našega zanemaranoga, potlačenoga, in v luži tujinstva potonutoga naroda jugoslavenskoga; v naših je rokah ona mila mladež, na kateri velja osnovati boljo budućnost naroda našega; v naših je rokah sreča prihodnoga naraščaja, i nada dokroga i srečnoga potomstva, na katerom stoji naša domovina, na katerom stoji čast i slava naroda“. Res! zlatavredne besede iskrenoga vlastenca! Stan učiteljski je ravno tako imeniten, kakor težaven; starišem izrediti po-

korne otroke, gospodarjem zveste posle, državi pridne in zveste državljane, cerkvi brumne in prave kristjane, — to vse storiti in oskerbeti, biti vsim vse, je ravno tako imenitno, kakor težavno. Zato se pravi učitelj nikolj ne izuči, on v omiki vedno napreduje, on raste kakor na starosti, tako na vednosti in modrosti. Ako pa hočejo učitelji v omiki napredovati, je treba:

a) Da učiteljske zборе (skupščine) deržijo.

Visoko ministerstvo je 2. sept. 1848 št. 5692 zaukazalo, da naj učitelji pogostoma skupščine derže, da se posvetujejo glede vsega, kar bi za povzdigo in poboljšanje učilnic koristno biti moglo, in da zapisnike tih skupščin očitno na znanje dajo. Prav uravnane skupščine učiteljev kakega okraja so neizrečeno koristne. Ravno učitelji naj bolj znajo, kje v šolah največ menka, kaj bi bilo storiti, de bi se šole prav uravnale; tam sliši kaki mladi učitelj, kako se kaki star in skušen učitelj pri nauku obnaša; tam oznani kaki gospod, kar je v kakej knjigi alj v kakem časopisu zastran šolskih zadev bral: tako se prijazno pogovarja in izobražuje. Zato vis. ministerstvo take skupščine rado vidi, in ni dolgo, kar je nekatere učitelje na štajarskem zavolj toga javno pohvalilo. Škoda je, velika škoda je, da se ta koristna in imenitna reč v tako veliko krajih zanemara! Pa ne bo več dolgo taka: ministersko podučenje za deželne šolske oblasti govori takole: „Šolski svetovavec ima tudi poznati učiteljske skupščine, in predloge storiti, kako bi se one imele uravnati. Za sedaj se bo osebno prizadeval, da se pri njih bolj izobraženi duhovniki in učitelji vdeležijo. Tim skupščinam bo on večbart prašanja poslal, ki bi utegnile, take učitelje podupirati, ki se niso godni prave reči za pretresovanje izvoliti, zraven pa tudi njemu marsikako potrebna reč raziasniti“. Ako Bog hoče, te lepe besede ne bojo samo na papirju ostale, in tudi zastran učiteljskih skupščin se smemo nadjati veselih časov!

Dalje je treba:

d) Da učitelji dobre detovodske knjige in časopise berejo.

Novi časi — nove potrebe; nove potrebe tudi pri šolah in šolskem nauku; svet vedno napreduje, kdor knjig in časopisov ne čita, zaostaja in, tako reči, splesnije in ostari, naj bi bil nekdaš še tako izverstni učitelj; „brati in učiti se“ naj bo geslo vsakoga vestnoga učitelja. Nemci imajo takih knjig in časopisov — in to izverstnih — zadosti, katerih se tudi slovenski učitelji z velikim pridom poslužili bojo.

Pa vendar še veliko boljši in koristnejši je, da slovenski učitelji slovenske knjige in časopise prebirajo; in — bodi Bog zahvalen! število takih slovenskih, prav izverstnih knjig očevidno raste. „Drobtince“, „Blaže in Nežica“, „Majerjova slovnica“, njegov „spisovnik“, njegovi „predpisi“ so za vsakega učitelja zlate bukve, ker navkoslovje (metodiko) učijo, kako se ima vsaki predmet otrokam razlagati. Tudi naša „slovenska bčela“ bi lahko za gg. učitelje prav imeniten in podučen list postati zamogla, ako bi slavenski detovodci in učitelji v njo dopisovati blagovolili. Zato naj vsi gospodi, kterim napredek naših učiteljev, naših šol, in našega ljudstva na sercu leži, pridno šolske reči zadevajoče sestavke pošiljajo, alj saj opomnejo, od čega bi bilo dobro in koristno pisati: vredništvo bode rado in hitro postreglo: „z jedinjeno močjo“ že pojde. Še jedno reč moram čestivrednim bravcem priporočiti; od novoga leta 1851 bo visoko ministerstvo neki časopis za šolske zadeve na svitlo dajalo i gotovo bo te časopis prav dober kup in zlo imeniten.

Pa zopet slišim kakega gospodina kričati: le pisari, le pisari, da bodeš sit, — alj dnarjov, dnarjov menka. To vse vem in poterdim; alj jeden krajcar vsaki den na stran djati, to pa še vendar vsaki zamore, in za tako lepo in imenitno stvar tudi ni preveč; in glej; imaš vsako leto 6 rajn. 5 kr. sr. za svoje dušne potrebe; in boljši je, da včasu lačen v postel ležeš, kakor da bi svojo napredovanje clo zanemaral. Ako pa resen še tega ne moreš pogrešati, pojdi; jišči, terkaj in prosi; gotovo bodeš našel takih gospodov, ki ti bojo knjige in časopise na nekatere tedne radi posodili. Veliko bi bilo pomagano, če bi se v vsakej tehantij knjižnice in bravna društva napravile! Ko bi bilo v vsakem okraju 20—30 družbenikov, in ako bi premožnejši vsako leto po 2, bornejši po 1 rajnišu dajali, kako hitro in veselo bi knjižnice rasle, in kak vesel sad bi prinesle!

Na koncu svojega sestavka še enkrat ponovim, kar je gospod v Šent-Galu rekel: „Avstrija naj prej za živež in za obraženje učiteljev skerbi, in potem se le se bo smelo in moglo od šol boljše sadje pričakovati.

(Bčela.)

Avstrijsko cesarstvo.

Ljubljana 6. Grudna 1850. 5. dan tega mesca pred poldnem je prišlo blizo 80 nedanjenh podložnih Pogensperške grašine v kancelijo okrajne komisije za oprosteno zemljiš v Višnji gori, kamor so bili nekteri za ta dan, nekteri pa za prihodnje dni v rečeh oprostenja poklicani.

Ko bi bila ravnava se začeti imela, so pometal vsi svoje pozive: kričaje in gosposko zaničevaje, na mizo, in za vsako podučenje gluhi so žugali pisma pokončati in nad vradniki silo delati, tako de je mogla okrajna komisija po žandarmerijo poslati.

Razgrajavci so sicer na to kancelijo zapustili, pa nekaj njih se je pred hišne vrata vstopilo, zopet vradnike zmerjaje in s silo žugaje, k čimur jih je posebno njih napeljevavec sntal.

Okrajna komisija se je bala, de bi se res kancelije lotili in je zavoljo tega žandarmeriji ukazala, napeljevavca prijeti. Mislila je, de bo tako hrupu konec storila.

Ko je pa žandarmerija eniga pervakov prijela, so začeli kamnje in polena poberati in so se v djanju zoperstavili, napeljevavca prijeti. Eniga žandarmov so na tla vergli, družiga tako udarli, de je padel, pa koj spet vstal. Tako v djanju razžaljena je prijala žandarmerija za orožje ter eniga razgrajavcov in pervakov, ki se je lotil, smertno ranila.

Ko je gospod deželni poglavar danes to zvedil, je, kakor za gotovo vemo, storil, kar je za dobro spoznal, de se ta prigodek brez odloga presodi, krivični zvejo in po postavah ž njimi ravna.

Iz tega namena je tudi že posebna komisija, ktera bo to reč preiskala in presodila, v Višnjo goro šla, in ž njo nekaj vojakov nji v pomoč.

Ljubljana 9. Grudna 1850. Ker so dela za prihodnjo izbero vojaških novincov že skoraj vse dokončane, bodo po naredbi od gospoda deželniga poglavarja storjeni vojaški dolžnosti podverženi v vsih okrajnih glavarstvih te kronovine, kakor tudi v Ljubljani v tem tednu srečkali ali lozali, izbira novincov pa se bo potem 16. t. m. začela in bo konec prihodnjiga tedna v celi kronovini končana.

Gorica. Začasna občinska postava za Gorico je od njegoviga veličanstva že poterjena.

Austrijska. Njegovo veličanstvo je sledeče najviši lastnoročno pismo c. k. tajniku svetovavcu Dragotinu od Kūbek poslalo:

Ljubi baron Kūbek!

Ker je moja volja, de naprava državniiga svetovavstva, po glavnih črtah predpisana, v življenje stopi, zvolim Vas za predsednika mojiga državniiga svetovavstva, ker sim prepričan, de te velevažne stopnje nobenimu bolj skušenimu in zvestimu možu ne morem zaupati.

Zraven tudi mojimu ministerskemu predsedniku, knezu Schwarzenbergu naročim, potem, ko se bo z Vami posvetoval, komisijo sestaviti, kateri boste Vi vodja, ktere naloga bo osnovo naprave in delavnosti državniiga svetovavstva napraviti. Sklep del te komisije naznanite mojimu ministerskemu predsedniku in pristavite zraven svoje mnenje.

Dunaj 5. decembra 1850.

Franc Jožef s. r.

Fr. Schwarzenberg s. r.

Serbska. „Serbske nov.“ pišejo: Njegova prevzvišenost ruski general-konsul, gospod Levšin je prišel 25. novembra v Belgrad. — Z bosniške meje se nam piše, de je Omer paša te dni puntarje pri Derventu strašno namlatel in jim več glavarjev ujel.

Tuje dežele.

Bosna. Iz Bosne se piše 21. novembra v „Reichszeitg.“: Ker se od političkih dogodkov ne sme govoriti, se težko kaj gotoviga od bosniških dogodkov zve. Omer paša svoje gibanje in namene skriva, on je nekoliko časa že v Derventu, nekoliko ur od Broda. Za sabo je vse mostove čez Bosno poderl. Vstajniki so se pa na drugi strani reke vedno za njim pomikali in večkrat z njim zgrabili. Iz Sarajeviga sta se dva bataljona z topništvam vred dvignila pod poveljem Miriliva Ibrahim pašata proti Tuzli, de bi vstajnike z Omer pašatam vred vsak od ene strani prijeli.

Pretekli teden je sneg padel in hud mrz nastopil, kar vojake, posebno ker ni cest, zlo overa. Jug pa je sneg že popolnoma vzel. Vedno se glavarji mesta Sarajeviga k vojaškemu poveljniku Abdi pašatu v tabor kličejo. Ko so mu obljubili zvestobo in ga nagovarjali, de bi vojake v mesto preložil, de jim ne bo treba toliko zavolj slabiga vremena preterpeti, je tirjal, de naj mu to zagotovljenje pismeno dajo. — Iz vsiga, kar se vidi in sliši, stanje Omer pašata ni ravno brez nevarnosti, znabiti misli z enim mahom vstajnike razkropiti, tudi ima nov vezir Haidredin paša z vojniki po morju priti in v Spalati ali v Kotaru na suho stopiti. Na vsako vižo je stanje bolj težavno kakor si je Seraskier mislil; Bosnjaki očitno govore, de se zoper sultana dvigujejo, ker je tudi on gaur postal.

Novice, de je paša iz Tuzle z nekterimi drugimi na avstrijske tla pobegnil, še nisim slišal tajiti.

Sicer pa ni res, kar se je v „Reichszeitg.“ št. 258 iz serbske meje naznanilo, de je bilo v taboru v Sarajevem 24 bataljonov, tudi Bema in Perczela ni bilo tukaj.

V Hercegovini je skor vsak dan na mostu čez Narento pri Konjici boj, kteriga so redni vojaki posedli. V zadnjem boju je bil vojaški poveljnik Skender beg ranjen. Vstajniki si neizrečeno prizadevajo, tu skoz predreti, od kodar bi le nekoliko ur v Sarajevo imeli in bi se potem z vstajniki v Tuzli in Posavini zamogli zjediniti. Pri Duvni je bilo vse imetje škofa Burisie v plamen verženo; govori se tudi, de so ga umorili, kar ne moremo za gotovo naznaniti. Hiša Vladika Mostarskiga je imela enako osodo.

Mnogo glavarjev iz Posavine sedi v Sarajevem zapetih, večkrat vidimo vjete v železju pripeljati, tudi je neko noč tu naglo ve-

lik šunder vstal, vojaki se dvignejo vstajnike sprejeti, ki so imeli priti. Vsi bolni vojaki iz Travnika so v Sarajevo pripeljani bili. Vsi haremi bojarev so še zunaj mesta pri taboru.

22. novembra se piše:

Skenderbeg iz Konjice naznani, de še vedno na mostu pri Narenti stoji. Skor vsak dan se približa kakih 150—200 vstajnikov, ki pridejo gledat k mostu. Več takih oddelkov se na enkrat na raznih krajih prikaže, tako, de se ne da uganiti, koliko vstajnikov de tukaj stoji.

Omer paša se je, kakor današne naznanila povedo, iz Derventa dvignil, se je skoz Kotorsko napotil, kjer je naglo mostove naredil in Bosno prestopil, prišel je v Modric in danes ima v Gradačac prispeti, kjer je majhina terdnjava.

On je sedaj na desnem bregu Bosne, na kterem so tudi vstajniki zbrani. Ker je že popred vse mostove poderl in čolne razbil in ker se leva stran straži, se zdi, de bo med Bosno in Drino, ki Serbsko meji, svojo in osodo vstajnikov razločil.

Med tem, ko on od zgorej pritiska, so vojaki, ki stoje pod poveljstvom Ibrahim pašata iz Sarajeviga skoz Vlasanico proti Zvorniku odrinili, potem ko so se vstajniki — bilo jih je 2000? — umaknili. Ti vojaki, ki bi bili že danes imeli v Tuzli biti, pričakuje v tem mestu še le daljših povelj.

Iz Krajne se nič ne sliši od vstaje, kaj de se v Hercegovini godi, se čisto nič ne ve. Serbska je mejo proti Bosni zaperla.

Posledna turška pošta iz Carigrada se je 4 dni zapoznila in je več tovorov srebra prinesla.

23. novembra se piše:

Včeraj zvečer ob sedmih se je začelo iz tabora na Gorici naenkrat s topovi streljati, in ker so vojaki veselo vpitje zagnali, smo sklenili, de je kako zmago naznanilo prišlo. Al ravno nasprotno sim zvedel. Omer pašata so pri Derventu, torej na levem bregu Bosne vstajniki zajeli, ktere je pa na vse strani raztirjal. Te novice, akoravno iz vira, v kteriga se sicer ne more dvomiti, ne verjamem, ker imam vzrok misliti, de tukajšni mogočniki in poveljniki nimajo nobene zemljoznanstvene vednosti, in toraj kraj zamenvajo. Marveč je druga novica bolj gotova, de je vstajnike Omer paša, ki so se pri Modnici uterdili, potem ko je Bosno prestopil pri Kotorskem napadel in čez sedem ur v beg zapodil. Komaj je verjeti, de se tukaj v deželi, v sredi dogodkov nič ne more zvedeti.

Ravno sim imel priložnost s tatarjem Omer pašata govoriti, ki je iz bojiša prišel. On ne ve, ali je bila bitva ta- ali unkraj Bosne, on ne ve imena kraja, in družiga ne pove kakor de je 1000 mrtvih in de topovi niso nič pomagali. Pobočnik poveljnika, Abdi paša, je tudi pravil, de so se bili, al on ne ve, kje de kraj leži in je pozabil, akoravno bi bil imel to c. k. general-konsulu naznaniti. Zemljopisna nevednost je tu posebno v cvetju.

* Poslednje novice iz Sarajeviga pravijo, de namenov Omer pašata nikdo ne ve, de še nobenimu razodel ni, kaj misli storiti. V veliko korist je Seraskieru, de vstajniki nimajo topov in le malo živeža. V terdnjavah so sicer tu in tam topovi, ki so pa nepremakljivi in v eni terdnjavi manjka smodnika, v drugi nimajo topov.

* „Osservatore Dalm.“ naznani iz Sarajeviga sledeče: Bataljonu, kimu je bilo ukazano iz tabora odrinuti, je nasprotno povelje prišlo. Sicer sta se pa dva pešna bataljona 17. novembra in dva eskadrona konjkov pod poveljstvom Ibrahim pašata iz Sarajeviga proti Klo-

donu in Vlasenići napotila. Omer pašatu v pomoč, ki se je zdaj kakor pravijo proti Tuzli obernal.

Po bitvi pri Zebče 30. oktobra, v kteri so bili vstajniki tako silno potolčeni, so vojaki Seraskiera tudi drugi del Zebče zropali in zrušili. Omer paša se je potem na levem bregu Bosne po vodi dol pomikal in vedno z vstajniki bojeval. Iz Maglaja se je Omer paša v Dervent podal, kamor je 16. novembra prišel. Pri Madriću so se vstajniki vtaborili: menijo, de bo 19. med njimi in Omer pašatam boj vstal, od tod je Omer paša proti Gradačacu in Tuzli namenjen.

Vojaki Omer pašata so zdravi; v Sarajevem je pa griža in legar. Vojakov je v Sarajevem 3500 z 14 topovi, ki morajo pod milim bogam noč in dan stati, akoravno je huda zima. V taboru stanuje tudi nekaj vdeležencov vstajnikov in sumljivih poglavarjev, kakor paša iz Bihaća in drugi, ki so obstraženi.

V Hercegovini je vedno še vse pri starem.

Pri Kognici se vstajniki z carskimi vojniki vedno bojujejo, ki most čez Bosno varjejo.

* 25. novembra se iz Imoši v „Osservatore Dalm.“ slede piše:

Tri tedne je že kar se je v pašaliki v Gradacu Tuzli in Zvorniku vstaja unela. Omer paša je pota med vstajnike poslal s tirjanjem, de naj se povelju cara podveržejo. Ko je ta v Vraduku v imenu Omer pašata to prebivavcam naznanil, so ga tako dolgo bili, dokler ni bil mertev. Zavolj tega je Omer paša vstajnike v Bosni dolini zagrabil, kjer je 1200 Turkov padlo; mnogo drugih je ukazal razserdeni Seraskier umoriti. Ko je vojakam pripustil Zebče zropati in pokončati, je dal razglas, de naj nedolžni kristjani na svoje hišne vrata ali na streho bele rute obesijo, de se jim ne bo nič žaliga storilo.

Vstajniki so se razkropili; naj imenitniši med njimi se čez Drino na Serbsko pobegnili.

Za vojake se živež nabira, in ubogi raja mora svoj kosček kruha od ust odtergati, kterimu so obljubi, de mu bo vse povernjeno.

Nemška. Pripoveduje se, de poruski minister Ladenberg ni zadovoljen s sklepi, ki so se v Olumucu storili, in de je zavolj tega prošnjo vložil, de bi se mu dovolilo iz ministerstva stopiti.

* Pruski državni zbor je na 3. januarja prihodnjiga leta odložen.

Francoska. Demokrati v Parizu silno vojsko žele. Pervi strel na Nemškem, pravijo oni, bo slavo demokratov naznanil.

* Lahitte je v francoskem narodnem zboru naznanil, de je bilo v pogovoru v Olomucu sklenjeno, de bosta Avstrija in Porusija združeni zoper Hesen in Schleswig-Holstein na noge stopile. Schleswig naj komisariji obeh držav opominjajo, de naj orožje odloži.

Razne naznanila.

— Jugovshodna železnica je že v celi dolgosti za vožnjo dodeljana. 3. decembra je prvi vozovlak iz Ostrogona (Gran) v Presburg prišel, kamor je že popred iz Pestaprišel. Po tem takem je upati, de se bo skoraj za občinstvo odperla.

— Fuchsova fabrika v Pesti za smodke je največi na celem svetu. V njej dan na dan 400 ljudi dela, ki na leto 30,000,000 smodk naredo, ne samo iz ogerskiga ampak tudi iz amerikanskiga tobaka.

— „Neuigk. Bureau“ pravi, de se bodo vse brave društva za političke naznanile in za take imele.

Ženitba Slavenov in posebno Rusov.

(Dalje.)

V prejšnjih časih so se veliki knezi z kneginjami zunajnih držav ženili, pozneje so pa iz vzrokov notrajne politike neveste v deželi poiskali in bolj na lepoto kakor na stan gledali. Oni so nalašč lepoto Moskave pregledali, izvoljena je bila naglo za knežko nevesto po cerkvah oklicana. Veliki knez Wasil je izvolil svojo nevesto iz 1500 devic, ki so bile v njegovem poslopju zbrane, druge so bile obdarovane in mnogo njih je bilo dvornikom v zakon danih. Njegov zakon je bil nerodoviten, toraj se je čez 20 let od žene ločil in kneginjo Heleno Glinsko v zakon vzel. Ženitvanski pir je bil neizrekljivo krasen. On je sedel z svojim spremstvom v dvorani, ona se je podala iz svoje hiše v knežko poslopje, obdana od prvih dvornih imenitnikov. Pred njo so nesli dve ženitvanski sveči v svetilnicah, dva karavaja in srebrni denar so delili. V poslopju sta bila dva sedeža z svilo pokrita. Na eni mizi so bili kolači in sol.

Na vsakem hlebu, ki ga so pred njo nesli, je bilo več velikih srebrnjakov, na eni strani pozlačenih. Helena se vsede na svoje mesto, nje sestra Anastazia na mesto ženina. Potem gre poslanec k Wlasilu in mu reče: „Velki knez! čas je, da se dela lotiš.“ Tedaj on vstane, se priklone svetim podobam in zraven Helene vsede, potem ko je Anastazia vstala. Zdaj so molili, dvorkinja je Wlasilu in Heleni lase razčesala. Ženitvanski sveči so prižgali na tistih, ki so gorele, ko so vodo blagoslovili in na to so nevesti Kiko in Fato podali, da je glavo pokrila in obraz zagrnila. V zlati skledi je ležal v treh kotih hmelj, 27 sobolskih košukov, 27 barvanih rut, baržun in z zlatom vdolana obleka in v vsakem kotu 8 srebrnjakov. V ženina in nevesto so hmelj metali. Na mesto, kjer sta zaročena sedela, so položili 40 sobolskih kužuhov in potem se v cerkev podali, velki knez z brati in bojari, Helena na sanih z ženskami. K poroki so šli po pogrnjenih sobolskih kožah. Naj imenitnejša gospa je držala v roki posodo vina, metropolit ga je podal zaročenima, oba pijeta, velki vojvoda stare posodo, ko je v drugo pil, z nogo. Po tem se vsedeta na dve rudeči blazini, in vse jima srečo vošči, pevci pojo. Velki knez se je potem v svoje poslopje podal, velka kneginja na sanih v svoje stanice. Luči in hlebe so v spavnico nesli in ondi v posodo z pšenico djali. V štirih kotih spavnice so pušice tičale in na mizah so sobolske kože in kolači ležali, na postlji pa dve blazini, dve kapi, odeja iz kože kun in kožuh, na klopeh so stale posode z medico napolnjene pri postlji nad glavo so visele podobe svetnikov in ravno tako tudi na stenah. Nad vratmi in okni, od zunaj in znotraj, so križi viseli. Postlja je stala na 27 žitnih klasih. Velki knez je zajterkval z bližnjo žlahto, je potem v samostane jezdil in z vsimi dvorniki obdval. Knez je sedel v tisti versti kakor kneginja Helena, pred njega so postavili pečenega petelina, kterega so pa koj zagrnili in z kolačem vred v spavnico nesli, kamor so kmalo potem zaročena peljali. Drugo jutro sta šla v kopvo in ondi na postlji sede kaše jedila. To se ve, da je bilo vse veselo, noč in dan so pili, godli in trombe in bolni so peli, pesmi in psalmi doneli. Car Alexis je zapovedal, daj naj namesti trobentanja in drugega veselja duhovne pesmi pojejo.

Rastline in druge reči, ki so se takrat in se še zdaj pri ženitvanju rabijo, imajo poseben pomen. Hmelj pomeni ljubezen, klasje in pšenica rodovitost, sobolske kože in denarji bogastvo, pri blagoslovnih svečah prižgani ženitvanski sveči varstvo pred čaranjem, stretje steklenice z nogo vničenje sovražnikov domače sreče, podobe svetnikov pomenijo božji blagoslov.

Veliki knez Ivan IV. je poslal, ko je prestol nastopil, naj imenitniše vradnike po celej državi, zlahtne deklice gledat in naj lepše na dvor povabit, pri tem pa je bilo pod ostro kaznijo prepovedano, kako deklico skriti. On si je zvolil Anastazio Romanowno. Ko se je v tretje ženil, je prišlo 3000 deklic v njegovo poslopje se pokazat. On zvolil zase Marijo Wasilewno Šobakin, hčer Njvgorodskega kupca in Suborowo za carevica.

Ženitba cara se je razločila od ženitbe velikega kneza s tem, da se je car z večjo slovesnostjo ženil. Ženitba cara Mihaila Feodoroviča so v letu 1626, 5. februarja s posebno slovesnostjo obhajali.

Tri dni pred ženitbo je nevesta Eudokia Strešnow v carsko poslopje prišla, kjer so jo za Carevno razglasili. Na ženitni dan se je podal car zjutraj k maši, in je šel po blagoslov očeta, patriarha Philareta Nikitiča. Potem je molil v samostanih in cerkvah in poslednje si sprosi blagoslov svoje matere. Imel je z zlatom vdelan sobolski kozuh in pas. Nevesta je imela krono na glavi, okinčano z dragimi kamni in biseri. Car jezdi na konju v cerkev, carevna se je peljali v sanih. Stenklenice, iz ktere sta zaročena pila, niso sterli, ampak car jo je nazaj dal, da naj jo shranijo. Preden sta se v spavnico podala, se vstopi bojar Ivan Romanow na prag pred vrata in reče: „Po volji Vsemogočnega, z blagoslovom tvojih staršev si v pravoverni zakon stopil. Toraj ljubi svojo kraljico, našo gospo, kakor zapove Gospod!“

Potem ju sprejmo vsi dvorniki v spavnico, ker jima družica nasproti pride v sobolskem kozuhu in hmelj vanju meče. Drugi dan je bila velka pojednja. Nevesta in ženin sedeta skupej za pozlačeno mizo. Spet tretji dan je bila pojednja v dvoranah zaročenih. Četrti dan naznani car svojemu očetu, patriarhu ga s križem obsenci, z blagoslovljeno vodo oblije in mu srečo voši. Potem se vsedeta na blazine z zlatom vdelane. Zdaj prinesejo caru darove v imenu patriarha, potem prinesejo veliki duhovni srebrenih kup, svilnatih oblačil, sobolskih kozuhov, nato obdari bojarstvo cara in clo kupci, od katerih pa car ni hotel nič vzeti. Potem se poda car z patriarhom, obdan od duhovšine in bojarov, v stanice carice. Ondi je tudi carica prejela darove in vošila. Patriarh je kosil pri caru z celim spremstvom duhovnov, in stem je bila ženitbena slovesnost končana.

Zenitha cara Alexia Mihaelovića se je se v večem slavlju praznovala 16. januarja 1648. Nevesto si je sam zvolil. On jo je v cerkvi prvič vidil in se je vanjo zaljubil. Ime ji je bilo Marija Milostavski, bila je hči bojara. En dan pred poroko je car bojare in njihov žene, kakor tudi nevestino zlahtno v gostije povabil. Kraljevi spovednik je zaročena pred kosilom s križem blagoslovil, jima ukazal se poljubiti, in vsi dvorniki so jima srečo voščili. Drugo jutro zgodaj obišče car cerkve in grobe dedov. Med tem so v njegovem poslopju dvorani z baržunom okinčali, tla z turškimi in perzijanskimi progami pogrnuli, car se napravi kakor h kronanju, careva je bila tudi v kraljevi obleki, samo namesti krone je imela venec na glavi. Ženin in nevesta se vsedeta na bogato vdellano baržunovo blazino, obdana od visoke duhovščine in vsih dvornikov. Jedi so krog ponujali, ktere so najpopred zaročenima podali, ki pa nista smela nič jesti. Potem so nevesti kito razčesali in nato jo z zagrinjalom zagrnuli; na katerem je bil križ vdellan. Pred cara so postavili kruha in sira in ga v majhine kosčke razrezali, zraven so ležale darila za nevesto, zlatom in srebrom delane svilnate rute. Tudi pričujočim so se darila dajale. Patriarhu je bil kos belega platna poklonjen. Pred poroko so nevestini starši nevesto za roki vzelo, jo caru pripeljali in se od nje poslovili. V cerkev je peljal car nevesto na desni roki in po vsih cerkvah se je zvonilo. Po poroki je duhoven zaročena nagovoril, ju opominjal, v miru in edinosti živeti, nevesto opomnil, da je dolžna možu pokorna biti, da naj se v pondelik, v sredo in saboto posti, da naj v praznikih ne greši, da naj cerkve obiskuje, milovšnjo daja, se z spovednikom posvetuje, da je v zveličanje pripelje. Potem se zaročena poljubita in vse jima srečo vošči. V dvorani so bile mize pokrite, svati se jedili in pili, le zaročena sta se jedi in pijače zderžala, in ko so pečenega labuda na mizo prinesli, so ženina in nevesto v spavnico peljali. Ko ena ura preteče, pošlejo starši novozaročena prašati, kako da jim gre. Ko je car rkel, da je vse dobro, se poda vse v spavnico, ker je car vsasega, ki mu je srečo voščil, z kupo obdaroval. Se le zdaj so bile zaročenima lahke jedi prenesčene, ki sta se celi dan postila. Potem spusti car vse in jih na drugi dan h knežkem kosilu povabi.

Cez dva dni potem je bila spet velka gostija, pri kateri sta car in carica na prestolu sedela in z dragimi darili obdarovana bila. Ta gostija se je gostija kneginje imenovala. Po ženitbi sta novozaročena samostane obiskala, menihe pogostila in darove delila. Vsak menih je dobil **20—30** rubeljev, dve ruti in eno robačo. Šla sta tudi v ječe, sta zaperte osvobodila in jih z dnarji obdarovala. Ravno to sta tudi z ubogimi storila. V celem ruskej državi so vse uječe razun morivecov spustili.

(Dalje sledi.)

Basni.

16.

Prijazno se bliža volk psetu in se po kratkim sladkim pogovoru z njim pobratí. Bil je lačen. Reče tedaj psu: Ljubi! živali imajo mene v sumu, pojdi tedaj ti tje na uni prostor, kjer se žrebeta pasejo in poprosi uniga tolstiga, da naj nekoliko sem v smreče pride; pa o mojim imenu molči, ako te praša. Pse gre in pripelje žrebeta, ki ga volk na mestu razterga. Ko pa tudi kuže zdaj svoj delež imeti hoče, mu pokaže volk zobe in pravi: Če ti je življenje ljubo in te ne mika osoda žrebeta, tak molči in se naglo od tod neberi!

Volku so podobni ljudje, ki so, dokler kaj od tebe upajo, prijetli; berž pa, ko se jim želja dopolni, pripomoček zaverzejo.

Slovstvo in umetnost.

V Belgradu pride na svetlo časopis pod naslovom: „Glasnik društva srbske Slovesnosti.“ Več pisateljev ga bo podperalo.

* Ivan Dobe se je namenil izdati slovník rusko-nemško-madžarski, madžarsko-rusko-nemški in nemško-rusko-madžarski.

* V Pragi je prišlo te dni na svetlo: **Posledni Taborita**. Historiško-romantiški obraz od K. Herloše.

* V Krakovi je prišlo delo zdravniško na svitlo: Wstep do anatomii ciała ludzkiego od prof. dokt. Ludovika Bierkowskiego.

* V Zagrebu je izdana knjiga: Rukovodni pokus za hrvatsko - slavonskog seljaka.

Zmes.

Nek kramar, ki je že dolgo plajš imel, ga obesi pred svojo stacuno. Kmet gre ravno memo in zagleda plajš ter ga hoče od kramarja na vsako vižo imeti in terdi, da mu je bil ukraden. Kramar se zastoj brani, moral je s kmetom h kantonskemu komisarju iti, kjer kmet plajš takole popiše: Na desni strani na persih mora 300 gold. v banknotih zašitih biti, na levi pa 200 gold. Plajš so tedaj pregledali, in omenjene denarje res najdli. Kako se je pač kramar čudil, ko je moral plajš in denarje kmetu izročiti.

Ces. kralj. loterija.

Naslednje številke so vzdignjene bile:

V Terstu 7. Grudna:

39. 41. 20. 17. 11.

Na *Dunaju* 30. Listop. :

45. 22. 38. 11. 70.

Prihodno srečkanje bo v *Terstu* 21. Grudna in 4. Prosenca, na *Dunaju* 14. in 28. Grudna.

Telegrafiško kurzno naznanilo deržavnih
pisem 7. Grudna 1850.

Deržavne dolžne pisma po	5	od 100 (v srebru)	94 ³ / ₄
» » » »	4 ¹ / ₂	» »	81 ⁷ / ₈
» » » »	4	» »	—

Obligacioni avstrijsanskih pod in nad Anizko, čeških, morav- skih, sileških, štajarskih, ko- roških, krajskih, goriških in dunajske višje kamorne urad- nice	po 4 » 2 $\frac{1}{2}$ » 2 $\frac{1}{4}$ » 2 » 1 $\frac{3}{4}$	od 100 » » » » » » » »	— — — 40 —	gld. » » » »
---	--	------------------------------------	------------------------	--------------------------

Bankne akcie po 1155 gold. v srebru.

Dzienna cena 7. Grudnia 1850.

V dario

Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.)	35	gld.
Srebra	28	"